Noțiuni de bază (II)

4. Scrierea constantelor

Numim *constantă* o dată anonimă și invariabilă, a carei valoare este scrisă direct în codul sursă al programului printr-un *literal* alcătuit conform unor reguli stricte de scriere, reguli care precizează atât valoarea cât și tipul constantei. De exemplu, expresia 421+421.0+a este formată în ordine din: literalul 421, simbolul + al operatorului de adunare, literalul 421.0, iarăși simbolul adunării, și din identificatorul a. Expresia desemnează suma a trei termeni, primul termen este o constantă de tip **int**, al doilea o constantă de tip **double** iar al treilea o variabilă cu numele **a**.

Odată cu extinderea limbajului C la C++ a fost introdus modificatorul **const** care transformă o variabilă într-o dată nemodificabilă, o "variabilă constantă". Această facilitate este utilă, mai ales, în situația în care limbajul ne cere să precizăm o constantă (de exemplu dimensiunea unui tablou la declarare) și noi dorim ca odată cu valoarea ei să îi desemnăm și semnificația:

```
const int dim_max=100;
char text[dim max];
```

Aici dim max este o variabilă nemodificabilă iar 100 este o constantă propriu-zisă.

Constantele se împart în patru categorii mari: constante întregi, constante în virgulă mobilă, constante caracter și constante șir de caractere.

Constantele întregi sunt scrise în mod uzual în baza de numerație 10, dar pot fi scrise și în sistemul octal, dacă le prefixăm cu un zero, sau în hexazecimal dacă le prefixăm cu $\mathbf{0}\mathbf{x}$ sau $\mathbf{0}\mathbf{X}$. Vezi exemplul următor:

```
int main() {
        int i=12, j=012, k=0x12;
        cout<<"i="<<i<<end1;
        cout<<"j="<<j<<end1;
        cout<<"k="<<k<<end1;
        return 0;
}
/*rezultat:
i=12
j=10
k=18
Press any key to continue . . .*/</pre>
```

Cifrele hexazecimale a, b, c, d, e și f pot fi scrise și cu literă mică și cu literă mare, este corect si asa: p=0x1ffe2b, si asa: p=0x1ffe2b.

Utilizarea prefixelor **0** și **0**x se aplică numai la scrierea literalilor întregi în textul sursă al programului, nu și în alte situații, cum ar fi introducerea numerelor de la tastatură sau scrierea lor pe monitor. Stream-urile **cout** și **cin** pot scrie/citi întregi și în octal sau hexazecimal, utilizând manipulatorii de formatare **oct**, **hex** și **dec** (pentru revenire în sistemul zecimal), dar în acest caz numerele se scriu în baza respectivă fară nici un sufix:

```
int main(){
      int i:
      cout<<"introduceti numarul in baza 10"<<endl;</pre>
      cout<<"i (dec) <- ";
      cin>>i;
      cout << oct << "i (oct) -> " << i << endl;
      cout<<dec<<"i (dec) -> "<<i<<endl;
      cout<<hex<<"i (hex) -> "<<i<<endl;
      cout<<"introduceti numarul in octal"<<endl;</pre>
      cout<<"i (oct) <- ";
      cin>>oct>>i;
      cout << oct << "i (oct) -> " << i << endl;
      cout<<dec<<"i (dec) -> "<<i<<endl;
      cout<<hex<<"i (hex) -> "<<i<<endl;
      return 0;
}
/* Exemplu de rulare:
introduceti numarul in baza 10
i (dec) <- 108
i (oct) -> 154
i (dec) -> 108
i (hex) \rightarrow 6c
introduceti numarul in octal
i (oct) <- 77
i (oct) -> 77
i (dec) -> 63
i (hex) \rightarrow 3f
Press any key to continue . . .
```

Constantele întregi au în mod implicit tipul int dacă valoarea se încadrează în domeniul tipului int, sau tipul long long int dacă depășesc tipul int dar se încadrează în long long int. Compila-toarele pot extinde aceste reguli la noile tipuri de întregi. Dacă valoarea desemnată de un literal nu se încadrează în domeniul niciunui tip întreg avem o eroare de compilare. Pentru a preciza explicit tipul unsigned se folosește sufixul u sau U, pentru long sufixul l sau L iar pentru long long ll sau LL. Constanta 234L este de tipul long iar 234u este de tipul unsigned int. De exemplu, instrucțiunea

```
cout<<2*2000000000<<endl;
scrie -294967296 pe monitor, iar
cout<<2*2000000000u<<endl;</pre>
```

scrie rezultatul corect 4000000000 deoarece, conform regulilor de conversie implicită la calculul unui produs, în primul caz calculele se fac în domeniul tipului **int**, și avem o depășire de format, iar în al doilea caz în domeniul lui **unsigned int**.

Constantele în virgulă mobilă se scriu cu punct zecimal (în loc de virgulă) și pot fi scrise și în formatul științific compus din mantisă urmată de litera e sau E și de exponent, în această ordine. Vezi exemplul următor:

Constantele în virgulă mobilă au, în mod implicit, tipul **double**. Pentru a schimba tipul, se poate folosi sufixul **f** sau **F** pentru **float** și **l** sau **L** pentru **long double**. De exemplu, inițializarea

Constantele de tip caracter sunt formate, în cazul caracterelor imprimabile, din caracterul respectiv scris între două apostrofuri. O astfel de constantă are tipul **char** și are valoarea numerică dată de *codul caracterului* în codificarea folosită (MS Visual Studio utilizează pentru cele 128 de caractere de bază codificarea ASCII dată de standardul ANSI, vezi fisierul **ascii.pdf**).

```
int main() {
        char x='A', y='h';
        cout<<x<y<'a'<<endl;
        cout<<"caracterul "<<x<" are codul "<<(int) x<<endl;
        return 0;
}
/*rezultat:
Aha
caracterul A are codul 65
Press any key to continue . . .*/</pre>
```

Pentru caracterele de control în transmiterea datelor (cum ar fi: newline, backspace, alert, etc) și pentru cele cu o semnificație specială în scrierea literalilor (apostrof, ghilimele, backslash) se folosesc *secvențe escape literale*, formate din caracterul backslash urmat de o literă. De exemplu, caracterul **newline** poate fi reprezentat prin secvența \n, vezi exemplu de mai jos:

```
int main(void){
     char x='A', y='\n';
     cout<<x<<y<<x<endl;
     return 0;
}
/*rezultat:
A
Press any key to continue . . .*/</pre>
```

Toate caracterele pot fi reprezentate prin *secvențe escape numerice*, pe baza codurilor lor ASCII, scrise în sistemul octal sau în hexazecimal. Aceste secventele escape încep cu un backslash urmat de codul caracterului scris în octal sau de un x și codul scris în hexazecimal.

In exemplul următor sunt prezentate șase modalități de a inițializa o variabilă de tip **char** cu litera A; variabilele $\mathbf{x}$, $\mathbf{y}$ și $\mathbf{z}$ sunt încărcate cu constante întregi scrise în baze diferite, toate având aceeași valoare (codul ASCII al caracterului A), iar $\mathbf{u}$, $\mathbf{v}$ și $\mathbf{w}$ sunt încărcate cu constante de tip caracter:

```
int main(void) {
        char x=65, y=0101, z=0x41;
        char u='A', v='\101', w='\x41';
        cout<<x<<y<<z<<u<<v<<w<<endl;
        return 0;
}
/*rezultat:
AAAAAAA
Press any key to continue . . .*/</pre>
```

Character	ASCII Representation	ASCII Value	Escape Sequence
Newline	NL (LF)	0x0A	\n
Horizontal tab	НТ	0x09	\t
Vertical tab	VT	0x0b	\v
Backspace	BS	0x08	\b
Carriage return	CR	0x0d	\r
Formfeed	FF	0x0c	\f
Alert	BEL	0x07	\a
Backslash	\	0x5c	\\
Question mark	?	0x3f	\?
Single quotation mark	1	0x27	\'
Double quotation mark	п	0x22	\"
Null character	NUL	0x00	\0

In zilele noastre, pentru codificarea caracterelor este utilizat din ce în ce mai mult standardul Unicode, apărut în 1991. Pentru compatibilitate cu aplicațiile scrise pînă acum, în codificarea Unicode primele 128 de caractere sunt exact cele din ASCII și au aceleași coduri numerice. MS Visual Studio adminte și *secvențe escape unicode*, formate dintr-un backslash

urmat de litera **u** și codul caracterului scris cu 4 cifre hexazecimale, sau de \U urmat de 8 cifre hexazecimale, dar în programele de tip consolă această extindere nu este foarte utilă, pe monitor (mai precis în fereastra DOS atașată consolei de ieșire) numai 256 de caractere având o reprezentare grafică asociată.

Constantele de tip *string* sunt șiruri de caractere scrise între două ghilimele și sunt utilizate, mai ales, pentru afișarea pe monitor a unor mesaje:

deoarece în string apar două caractere **newline**. Lungimea maximă a unei constante de tip string depinde de implementare, pentru MS Visual C++ 2017 aceasta fiind de 65535 octeți.

Nici în limbajul C și nici în C++ nu există tipul **string** propriu-zis (cum este tipul **int**, de exemplu), nu pot fi declarate variabile de tip string, nu se pot face în mod direct operații cu stringuri (cum ar fi atribuirea sau concatenarea, etc); în MS Visual C++ pot fi folosite, pentru astfel de operații, clasele **System::String** sau **std::string**. Exemple:

```
//compilat cu optiunea /clr
using namespace System;
int main(){
     String ^ s="Unu";
      s+="Doi";
      Console::WriteLine(s);
      return 0;
/*rezultat:
UnuDoi
Press any key to continue . . .*/
#include<iostream>
using namespace std;
int main(){
     string s="unu";
      s+="doi";
      cout<<s.c str()<<endl;</pre>
     return 0;
}
/*rezultat:
unudoi
Press any key to continue . . .*/
```

Aceste clase uşurează foarte mult munca programatorului în dezvoltarea de aplicații reale, dar ele nu fac parte din limbaj (sunt definite în bibliotecile compilatorului) și din acest motiv vom evita să le utilizăm în această etapă de învățare a limbajului. Noi vom lucra numai cu stringuri în stil C, mai precis, prin string vom înțelege o succesiune de octeți (interpretați ca fiind codurile unor caractere) care se termină cu octetul nul (codul caracterului nul, '\0'). Această

convenție permite să utilizăm stringuri cu lungimea neprecizată inițial: un string se termină odată cu primul octet nul întâlnit.

Limbajul C a fost conceput și a avut succes ca un limbaj pentru dezvoltat sisteme de operare, astăzi toate sistemele de operare importante (Unix, Windows, Mac-OS) fiind în esență niște colecții de funcții scrise în C, așa numitele funcții API (Application Programming Interface functions), iar aceste funcții fac schimb de informații între ele prin intermediul stringurilor terminate în zero (null-terminated strings). Din acest motiv aceste stringuri sunt esențiale în programare și toate celelalte limbaje de nivel înalt capabile să interacționeze cu sistemul de operare (Visual Basic, Object Pascal, ș.a.) au fost nevoite să implementeze această structură de date.

Modalitatea uzuală de stocare a unui string este încărcarea lui într-un tablou unidimensional de caractere, începând de la prima locație. Dimensiunea tabloului trebuie sa fie suficient de mare încât să încapă și caracterul terminator. Există următoarea facilitate: la declararea unui tablou de caractere acesta poate fi inițializat cu o constantă de tip string cu următoarea sintaxă:

```
char tab[100]="exemplu";
```

Această inițializare este specifică tipului "tablou de caractere" și poate fi făcută numai odată cu declararea tabloului, mai târziu acesta poate fi încărcat numai element cu element, prin atribuiri de forma

```
tab[0]='e';
tab[1]='x';
...
tab[7]='\0';
```

In C pot fi atribuite numai variabile simple (numere sau pointeri). Simbolul = care apare într-o declarație cu inițializare nu este operatorul de atribuire, are un uz specificat de sintaxa instrucțiunii respective.

Literalii de tip string au tipul tablou de constante caracter cu dimensiunea egală cu numărul de caractere plus unu (pentru terminator). Un string format dintr-un singur caracter nu trebuie confundat cu o constantă caracter:

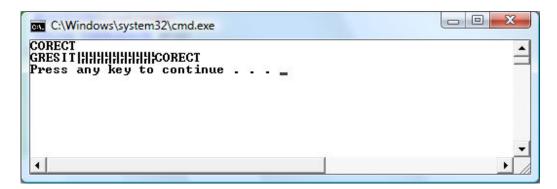
```
char corect='C';
char gresit="G";//error: cannot convert from 'const char [2]' to 'char'
```

Atenție, la încărcarea literă cu literă a unui string într-un tablou nu trebuie uitat caracterul nul. In exemplul următor avem o "tăiere de string":

```
int main(void) {
        char tab[100]="exemplu de string";
        cout<<tab<<endl;
        tab[4]='\0';
        cout<<tab<<endl;
        return 0;
}
/*rezultat:
exemplu de string
exem
Press any key to continue . . .*/</pre>
```

Care este greșeala în exemplul următor?

```
#include<iostream>
using namespace std;
int main() {
      char corect[7]={'C','O','R','E','C','T'};
      cout<<corect<<endl;
      char gresit[6]={'G','R','E','S','I','T'};
      cout<<gresit<<endl;
      return 0;
}</pre>
```


5. Definiții și declarații de funcții

În limbajul C orice subprogram se numește *funcție*, indiferent dacă întoarce sau nu vreun rezultat subprogramului apelant. Definirea unei funcții se face după modelul următor:

```
tipul_rezultatului numele_funcției(lista argumentelor) {
          declarații variabile locale;
          instrucțiuni;
          ......
          return rezultat;
}
```

Prima linie a formatului de mai sus se numește *antetul funcției*, iar secvența de cod cuprinsă între cele două acolade formează *corpul funcției*.

O funcție intră în execuție numai în momentul când este *apelată*, atunci ea găsește în memorie, depuse pe stivă de către funcția care a făcut apelul, *valorile actuale* ale argumentelor, le prelucrează conform setului său de instrucțiuni și calculează (sau nu) un rezultat pe care îl *returnează* funcției apelante. O funcție care nu returnează nimic are un rezultat de tip **void**.

Funcțiile nu pot returna rezultate de orice tip, de exemplu funcțiile nu pot returna tablouri. La fiecare tip de dată nou introdus se va preciza dacă acesta poate fi sau nu returnat de către funcții și, mai mult, se va preciza cum se comportă datele de acest tip ca parametri formali. Funcțiile pot returna orice tip aritmetic, număr sau adresă.

Lista argumentelor este formată din declarațiile *parametrilor formali* ai funcției separate prin virgulă. Dacă funcția nu are parametri formali lista argumentelor poate lipsi sau poate fi înlocuită de cuvântul cheie **void**.

Corpul este format dintr-o secvență de instrucțiuni care descrie acțiunea funcției. O funcție nu poate fi declarată în interiorul corpului altei funcții: în C/C++ nu se admit *funcții imbricate*.

In exemplul următor definim o funcție cu numele **suma** care returnează suma celor două argumente ale sale:

```
int suma(int a, int b)
{
    int s;
    s=a+b;
    return s;
}
```

In acest exemplu, variabilele **a**, **b** și **s** sunt *variabile locale* funcției, ele nu pot fi referite din exteriorul funcției **suma**, spunem ca *domeniul lor de vizibilitate* ("the scope") este numai interiorul acestei funcții. Tot în acest exemplu, variabilele **a**, **b** și **s** au *timpul de viață* limitat la durata apelului: ele sunt alocate pe stivă numai în momentul apelului funcției și sunt dealocate imediat la sfârșitul apelului, prin coborârea stivei.

Iată și o funcție care nu returnează nimic:

```
void saluta(int n) {
    int i;
    for(i=0;i<n;i++)
        cout<<"Salut!"<<endl;
    return;
}</pre>
```

O funcție poate fi apelată de ori câte ori este nevoie de către alte funcții sau chiar de ea însăși (funcțiile se pot *autoapela*). Apelarea se efectuează prin numele funcției urmat de lista parametrilor actuali între paranteze rotunde sau de numele funcției urmat de (), dacă funcția nu are argumente. Exemple:

```
x=suma(1,2);
y=suma(3,x);
saluta(10);
z=13+suma(x+1,y-1);
```

Există situații în care dorim să apelăm o funcție fără să utilizăm rezultatul returnat de ea, în acest caz apelul se efecuează ca și cum funcția nu ar returna nimic, vezi exemplul următor:

```
#include<iostream>
#include<math.h>
using namespace std;
double radical(double x) {
         double y=sqrt(x); // square root - radacina patrata
         cout<<"Radical din "<<x<<" este egal cu "<<y<<endl;
        return y;
}
int main(void) {
        radical(5);
        return 0;
}
/*rezultat:
Radical din 5 este egal cu 2.23607
Press any key to continue . . . */</pre>
```

Atragem atenția că exemplul dat este artificial creat, special pentru ilustrarea apelului "în gol" a unei funcții care reurnează ceva, în practică funcția radical de mai sus nu ar trebui să scrie nimic pe monitor pentru că mesajele date mai mult încurcă. Incercați secvența:

```
int main(void) {
    double s=0;
    for(int i=0; i<100; i++)
        s+=radical(i);
    cout<<"suma="<<s<endl;
    return 0;
}</pre>
```

Orice apel către o funcție trebuie sa fie precedat în codul sursă de definiția ei sau, dacă nu, de declarația funcției la care se face apel. In cazul unei variabile simple *declararea* coincide cu *definirea* sa, deoarece în urma executării instrucțiunii declarație compilatorul află atât numele cât și modul de utilizare al noului obiect introdus în program. In cazul funcțiilor aceste două etape pot fi distincte, putem să declarăm mai întâi funcția (să spunem ce face fără să arătăm și cum face) și apoi, mai târziu, în același fișier sau într-un fișier separat să revenim cu definiția ei (în care, așa cum am văzut, precizăm și corpul de instrucțiuni al funcției). Pentru proiectarea codului aferent unui apel, compilatorul trebuie sa cunoscă numai numărul și tipurile argumentelor, precum și tipul rezultatului returnat, adică numai antetul funcției; apelul în sine este rezolvat de instrucțiunea **call** a procesorului care execută un salt la zona de memorie unde link-editorul a depus codul funcției apelate. Acest cod poate fi adus de către link-editor, gata compilat, dintr-o bibliotecă, de exemplu.

Simpla declarare a unei funcții, fără definirea ei, se face printr-o instrucțiune declarație formată din antetul (prototipul) funcției urmat de terminatorul punct și virgulă, astfel:

```
tip_rezultat    nume_functie(lista_tipurilor_argumentelor);

Exemple:
    int f1(void);
    void f2(int,int);
    double f3( char[],int);
```

Prima funcție, **f1**, nu are nici un argument și returnează un **int**, **f2** are două argumente de tip **int** și nu întoarce nici un rezultat, **f3** are ca argumente un tablou de caractere și un întreg, returnează un numar rațional de tip **double**. Dacă dorim, putem să denumim argumentele funcției:

```
double f3(char text[100], int dim);
```

dar aceste nume reprezintă numai o sugestie privind utilizarea argumentelor, la definirea efectivă a funcției ele pot fi schimbate.

Exemplu:

```
void scrieUnu(int n) {
                               //definitie de functie
      if(n<=0) return;</pre>
      cout<<"UNU"<<endl;
      scrieDoi(n-1);
      return;
}
void scrieDoi(int n) {
                               //definitie de functie
      if(n<=0) return;</pre>
      cout<<"DOI"<<endl;</pre>
      scrieUnu(n-1);
      return;
}
/*rezultat:
UNU
DOI
UNU
DOI
Press any key to continue . . .*/
```

6. Transmiterea parametrilor către funcții

In limbajul C, modalitatea standard prin care parametrii actuali ajung în funcția apelată este *transmiterea prin valoare*: în momentul apelului parametrii formali ai funcției primesc locații de memorie pe stivă în care sunt *copiate* valorile actuale ale parametrilor, valori calculate de către funcția apelantă. Parametrii formali sunt astfel variabile locale funcției, modificările lor în timpul execuției funcției se pierd la sfârșitul apelului.

In exemplul următor incrementarea variabilei **x** din funcția **scrie** nu modifică nicicum variabila **x** din **main**:

```
#include<iostream>
using namespace std;
void scrie(int x) {
      cout<<"scrie-> x="<<x<<endl;</pre>
      x=1000;
      cout<<"scrie-> x="<<x<<endl;</pre>
      return;
int main(void) {
      int x=4;
      cout << "main --> x = " << x << endl;
      scrie(x);
      cout << "main --> x = " << x << endl;
      return 0;
/*rezultat:
main--> x=4
scrie -> x=4
scrie-> x=1000
main--> x=4
Press any key to continue . . .*/
```

Deoarece transmiterea se face prin valoare, la apelare parametrii actuali pot fi constante sau chiar expresii care vor fi evaluate înainte de a intra în execuție corpul funcției. Următoarele apeluri sunt corecte:

```
scrie(10);
scrie(2*x);
scrie(x++);
```

O atenție deosebită trebuie acordată parametrilor de tip tablou. Deoarece copierea pe stivă a tuturor elementelor unui tablou în momentul apelului ar fi însemnat consum excesiv de memorie și micșorarea vitezei de execuție, s-a luat hotărârea ca tablourile să fie transmise spre funcții prin pointeri: un parametru formal de tip tablou este de fapt o variabilă de tip pointer care, în momentul apelului, este alocată pe stivă și primește ca valoare adresa primului element al tabloului. Pentru ca programatorul să poată obține această adresă, limbajul C prevede că numele unui tablou este o constantă de tip pointer care are ca valoare exact adresa primului element al tabloului.

Un exemplu tipic de utilizare a tablourilor este următorul, în care calculăm urma unei matrice (suma elementelor de pe diagonala principală)

```
#include<iostream>
using namespace std;
const int dimmax=10;
double urma(double m[dimmax][dimmax], int n){
      int i;
      double s=0;
      for (i=0; i<n; i++) s+=m[i][i];</pre>
      return s;
}
int main(void){
      int dim=3;
      double mat[dimmax] [dimmax] = { {1,2,3}, {4,5,6}, {7,8,9} };
      int i,j;
      for(i=0;i<dim;i++){</pre>
             for(j=0;j<dim;j++) cout<<mat[i][j]<<" ";</pre>
             cout << endl;
      cout<<"Urma matricei este "<<urma(mat,dim)<<endl;</pre>
      return 0;
/*rezultat:
1 2 3
4 5 6
7 8 9
Urma matricei este 15
Press any key to continue . . .*/
```

Variabila **dimmax** a fost declarată constantă pentru a putea fi folosită ca dimensiune în declararea tablourilor **m** și **mat**. Tabloul **mat** este inițializat odată cu declararea sa, efectul acestei inițializări fiind că în "colțul de stânga-sus" avem matricea de 3x3 afișată, în rest celelalte elemente sunt nule. Observăm că în apelul funcției **urma** am înlocuit parametrul formal **m**, declarat ca tablou bidimensional, cu numele matricei noastre, **mat**, fără nici un fel de paranteze.

Deoarece tablourile nu sunt copiate pe stivă, funcția apelată lucrează asupra acelorași locații de memorie ca și funcția apelantă, modificările elementelor survenite la execuția apelului sunt persistente, rămân valabile și după încheiere execuției funcției apelate. Vezi exemplul următor:

```
#include<iostream>
using namespace std;
void modifica(int alfa, int t[3]){
      alfa=1000;
      t[0]=1000;
      cout<<"\nIn timpul apelului"<<endl;</pre>
      cout<<"alfa="<<alfa<<endl;</pre>
      cout<<"t[0]="<<t[0]<<endl;
      return;
int main(void) {
      int alfa=0;
      int t[3] = \{0, 1, 2\};
      cout<<"\nInainte de apel"<<endl;</pre>
      cout<<"alfa="<<alfa<<endl;</pre>
      cout<<"t[0]="<<t[0]<<endl;
      modifica(alfa,t);
      cout<<"\nDupa apel"<<endl;</pre>
      cout<<"alfa="<<alfa<<endl;</pre>
      cout<<"t[0]="<<t[0]<<endl;
      return 0;
/*rezultat:
Inainte de apel
alfa=0
t[0]=0
In timpul apelului
alfa=1000
t[0]=1000
Dupa apel
alfa=0
t[0]=1000
Press any key to continue . . .*/
```